

Innspill til Finanskomiteen v/Eigil Knutsen: Om Den naturlige skolesekken/ Innspill til Energi- og miljøkomiteen v/Terje Aasland: Om Den naturlige skolesekken/ Innspill til Utdannings- og forskningskomiteen v/Hege Bae Nyholt: Om Den naturlige skolesekken

Skoleelever skal nå lære om bærekraft i alle fag. Samtidig fjernes støtten til Den naturlige skolesekken, en viktig ressurs for nettopp denne undervisningen. Ikke med vår beste vilje kan vi forstå hva som ligger bak denne avgjørelsen. I Den naturlige skolesekken (DNS) setter vi fokus på samfunnsaktuelle bærekraftstema som er både komplekse og verdilada. Vi har ikke fasiten i slike saker, men elevene får grunnlag til å gjøre egne vurderinger, slik at de kan danne seg sine egne, reflekterte, kritiske og kunnskapsfunderte standpunkter. Vi utvikler didaktikken rundt undervisning for bærekraftig utvikling sammen med lærere, elever og lærerutdannere fra hele landet. Det er derfor med bestyrtelse vi registrerer at Den naturlige skolesekken er helt borte fra Kunnskapsdepartementets budsjettforslag for 2022 (post 21), og nå har også Klima- og miljødepartementet kuttet bevilgningen for 2022 (Kap. 1400 Klima- og miljødepartementet Post 51 Den naturlige skolesekken).

Den naturlige skolesekken har vært en tverrfaglig satsing mellom Kunnskapsdepartementet og Klima- og miljødepartementet, og drives av Naturfagsenteret ved Universitetet i Oslo. I 2020 var bevilgningen fra de to departementene på 13,169 mill. kroner (3 mill. kr fra KD og 10,169 mill. kr fra KLD). I 2021 valgte KD uten forvarsel å ikke videreføre Den naturlige skolesekken i sitt budsjettforslag, men tildelte senere 1 mill. kroner. KLD bevilget 10,4 mill. kroner. Budsjettforslaget til KLD i 2022 var på 5 mill. kroner, men nå er hele beløpet fjernet i revidert budsjettforslag (se vedlegg).

På papiret kan en få inntrykk av at det er politisk enighet i Norge om at bærekraftig utvikling skal undervises i skolen. Både Meld. St. 14 (2015-2016) Natur for livet, Meld. St. 18 (2015-2016) Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet og Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020 og Kunnskapsløftet 2020 Samisk legger vekt på dette. Videre har UNESCO satt et nytt internasjonalt fokus på undervisning for bærekraftig utvikling (UBU) gjennom bærekraftsmål 4 og delmål 4.7. Dette har nå blitt fulgt opp og operasjonalisert gjennom Berlindeklarasjonen, som Norge v/Kunnskapsministeren skrev under på, ved UNESCO konferansen i april (2021). I Berlindeklarasjonen har KD skrevet under på å samarbeide med andre departement om UBU, og å øke fokuset på både kompetansehevning og operasjonalisering av UBU utover læreplanenes tekster. Den naturlige skolesekken kan være KDs svar på nettopp dette, men da må bevilgninger for 2022 på plass igjen både fra KD og KLD.

Høsten 2020 startet utrulling av de nye læreplanene, kjent under navnet Fagfornyelsen. I tillegg til fagene vi kjenner fra før, inneholder de tre tverrfaglige temaer: folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, og bærekraftig utvikling. Ambisjonene er gode. Dette er viktige temaer, og de vil ikke bli mindre viktige i framtida. Men ambisjonene er også ambisiøse. Vi som jobber tett på lærerne, vet at tverrfaglig undervisning i bærekraftig utvikling ikke kommer av seg selv. Det krever systematisk innsats på hver enkelt skole. Ansvaret kan ikke plasseres ved føttene til den enkelte lærer. Kompetanseheving, erfaringsutveksling og samarbeid er nødvendig.

Utdanning for bærekraftig utvikling (UBU) er et aktivt forskingsområde internasjonalt. Den naturlige skolesekken er en del av dette forskningsmiljøet, og Naturfagsenteret holder seg oppdatert på forskningsfronten. Denne kunnskapen spres til skoler og lærere gjennom et nettverk av regionkontakter fra lærerutdanningene rundt om i landet.

Det blir fort et dilemma at lærere blir pålagt å undervise i temaer og på måter de ikke har særlig erfaring med og kunnskap om. Framtidige lærere kan ha denne ballasten med seg ut fra utdanningen. Regionkontaktene er også lærerutdannere, og gjennom DNS får de et godt innblikk i det som skjer i praksisfeltet. I nettverket av regionkontakter behandles også de teoretiske sidene av didaktikken innenfor bærekraftig utvikling. Dermed får også lærerstudentene tilgang til denne kompetansen.

Lærerne og den enkelte skole trenger støtte og forskningsbasert veiledning på hvordan undervisning for bærekraftig utvikling gjøres i praksis, og de får det gjennom Naturfagsenteret og regionkontaktene. Vi vet at dette behovet er stort, og at det ikke blir borte med det første. I Fagfornyelsen ønsker politikerne at ansvaret for skoleutvikling i større grad skal være drevet av lokale behov og i mindre grad av store, sentraldrevne satsinger. Innen DNS tar vi utgangspunkt i hver enkelt skole sitt BU-prosjekt, og veileder ut fra skolens behov. Utviklingen hos skolene er en langsiktig prosess, derfor følger vi skolene gjennom tre år. Når disse behovene også trekkes opp på et nasjonalt nivå i regionkontaktnettverket, og kobles til relevant teori, videreutvikles både praksis og forskningsfeltet. Vi vil med dette presisere at selv om DNS er en nasjonal satsing, så drives arbeidet etter en nedenfra og opp-tankegang.

Lokale skoler og den enkelte lærer har begrensede muligheter til å holde seg kontinuerlig oppdatert på et fagområde i stadig utvikling. Til det trengs satsinger som Den naturlige skolesekken. Det kan vi si uten blygsel ut fra de positive erfaringene vi har gjort over ti år. Mange skoler ber om å få følge Den naturlige skolesekken også etter at den økonomiske støtten er brukt opp.

I Den naturlige skolesekken er det utviklet en unik satsing som virkelig tar overgangen mellom teori og praksis på ramme alvor. Satsingen involverer mange aktører; elever, lærere, rektorer, eksterne aktører, lokalsamfunn, natur, nærmiljø og ikke minst lærerutdannere.

Vi mener at satsingen er mer aktuell enn noen gang. Det sies at det tar minst sju år å implementere en ny læreplan. Vi har ikke tid til å vente i 7 år på at dette temaet i den nye læreplanen skal nå praksis. Vi vil bidra til at nye læreplaner tas i bruk nå, og at lærere tar i bruk natur og nærmiljø som læringsarena og samarbeider med eksterne aktører om undervisning for bærekraftig utvikling. Vi trenger både KD og KLD på laget i dette arbeidet og vi har et stilas som støtter skolene ute i regionene. For å kunne fortsette dette svært viktige arbeidet i tett samarbeid med skolene, trenger DNS minst 10 mill. kroner fra KLD og KD.

10.november 2021

Eldri Scheie, Prosjektleder i Den naturlige skolesekken og Merethe Frøyland, leder for Naturfagsenteret

VEDLEGG: Fakta

Klima- og miljødepartementet

«17.9.1 Nasjonale støtteordningar 1400.51

Den naturlege skulesekken Post 1400.51 viser ei nedskalert vidareføring av Den naturlege skulesekken på budsjettet for 2022. Målet med ordninga er å medverke til at elevane får kunnskap og medvit om berekraftig utvikling og klima- og miljøutfordringane på kloden og blir i stand til å forstå og utvikle løysingar på miljøproblema i dag og i framtida. Den naturlege skulesekken (DNS) har vore eit samarbeidstiltak mellom Kunnskapsdepartementet og Klima- og miljødepartementet. Frå og med 2022 er tiltaket berre i regi av Klima- og miljødepartementet.»

«Post 51 Den naturlege skulesekken

Midlane under posten er knytte til alle resultatområda bortsett frå polarområda. Den naturlege skulesekken (DNS) har vore eit samarbeidstiltak mellom Kunnskapsdepartementet og Klima- og miljødepartementet. Frå og med 2022 er tiltaket berre i regi av Klima- og miljødepartementet. Tiltaket er leidd av Miljødirektoratet, medan gjennomføringa skjer gjennom Nasjonalt senter for naturfag i opplæringa (Naturfagsenteret) ved Universitetet i Oslo. Posten er av omsyn til det samla budsjettoplegget redusert med 5,4 mill. kroner frå 2021, og foreslått løyving er 5 mill. kroner. Løyvinga skal nyttast til tilskot til skular, administrasjon og rettleiing, formidling av erfaringar frå satsinga til skular og eksterne aktørar og til kjøp av tenester hos eksterne aktørar som samarbeider med DNS-skular.»

Fra «Prop. 1 S Tillegg 1(2021–2022)»

«Kap. 1400 Klima- og miljødepartementet Post 51 Den naturlige skulesekken Forslaget til bevilgning i 2022 reduseres med 5 mill. kroner. Reduksjonen innebærer en avvikling av posten og ordningen med Den naturlige skulesekken.»

Kunnskapsdepartementet

Prop. 1 S 2019-2020

"Post 21 Særskilde driftsutgifter kan overførast

Alle lykkast i opplæringa og utdanninga

«Den naturlege skulesekken og Lektor 2-ordninga for realfaga

Departementet foreslår å nytte til saman 12 mill. kroner til lektor 2-ordninga for realfaga og Den naturlege skulesekken i 2020. Den naturlege skulesekken er eit nasjonalt tiltak som skal bidra til

at barn og unge gjennom opplæringa får kunnskap om og blir medvitne om berekraftig utvikling og miljøutfordringar i verda.»

Delmål 4.7

«I Meld. St. 28 (2015–2016) Fag – Fordypning – Forståelse. En fornyelse av Kunnskapsløftet varsla regjeringa ei fagfornyning for grunnsopplæringa. Nye læreplanar skal ta til å gjelde frå hausten 2020. Gjennom fagfornyninga skal også tre tverrgående tema inkludert i læreplanane i dei faga som er relevante: berekraftig utvikling, folkehelse og livsmeistring og demokrati og medborgarskap. Forslag til nye læreplanar har vore ute på høyring våren 2019, og nye læreplanar blir fastsette av Kunnskapsdepartementet hausten 2019 for så å ta til å gjelde hausten 2020. Den naturlege skulesekken er eit nasjonalt tiltak som skal bidra til at barn og unge gjennom opplæringa får kunnskap om og blir medvitne om berekraftig utvikling og miljøutfordringar i verda. Skular som deltek i Den naturlege skulesekken, får midlar, rettleiing og kompetanseheving for lærarar for å utvikle og gjennomføre undervisning for berekraftig utvikling.»

Prop. 1 S 2020-2021

«Den naturlege skulesekken Den naturlege skulesekken skal bidra til at skular får auka kompetanse i å undervise for berekraftig utvikling. Skular som deltek, får eit økonomisk tilskot og fagleg rettleiing i arbeidet med å utvikle og teste undervisningsopplegg for berekraftig utvikling.»

Den naturlige skulesekken er nevnt med 4 mill. kroner i regnskapet. Det står ikke mer om at KD avslutter sin støtte. Senere får Naturfagsenteret brev om at KD ikke støtter Den naturlige skulesekken vidare i 2021. Naturfagsenteret tar kontakt med KD og får da 1 mill. kroner til å fullføre skoleåret 2020-2021.